

PHILOLOGIAE TURCICAE FUNDAMENTA

IUSSU ET AUCTORITATE

UNIONIS UNIVERSAE STUDIOSORUM RERUM ORIENTALIUM

AUXILIO ET OPERA

UNITARUM NATIONUM EDUCATIONIS SCIENTIAE CULTURAE ORDINIS

UNA CUM PRAESTANTIBUS TURCOLOGIS

EDIDERUNT

LOUIS BAZIN
ALESSIO BOMBACI
JEAN DENY †

TAYYİB GÖKBİLGİN
FAHİR İZ
HELMUTH SCHEEL

TOMUM SECUNDUM

CURAVIT ET AUXIT, INDICES ADIECIT

PERTEV NAİLİ BORATAV

AQUIS MATTIACIS APUD FRANCISCUM STEINER

A. D. MCMLXIV

Gedruckt mit Unterstützung der Stiftung Volkswagenwerk

Publié sur la recommandation
du Conseil international de la philosophie et des sciences humaines
avec le concours financier de l'Unesco

© COPYRIGHT 1965 BY FRANZ STEINER VERLAG GMBH . WIESBADEN
SATZ UND DRUCK: L. C. WITTICH . DARMSTADT

Le 5 novembre 1963, le Professeur Jean DENY, Président du Comité de Rédaction des *Fundamenta*, s'est éteint, à l'âge de 84 ans, dans sa studieuse retraite de Gérardmer. La disparition de ce Maître incontesté de la turcologie après une féconde carrière scientifique de plus de soixante années, est un deuil pour les turcologues du monde entier. Le Comité de Rédaction salue sa mémoire avec un grand respect, une vive affection, et une reconnaissance profonde.

Fundamenta Yazı İşleri Kurulu Başkanı Professör Jean Deny, ilmî faaliyetini son nefesine kadar devam ettirdiği Gérardmer'deki inzivagâhında, 5 Kasım 1963 günü, 84 yaşında gözlerini dünyaya yumdu. Bu büyük türkoloji üstadının, altmış seneden fazla sürmüş olan verimli bir meslek hayatından sonra aramızdan ayrılması, bütün dünya türkologları için bir mâtemdir. Yazı İşleri Kurulu onun aziz hâtırasını büyük bir saygı, engin bir sevgi ve derin bir şükranla anar.

INHALT

TABLE DES MATIERES

Praefatio	IX
Önsöz	X
Introduction, by ALESSIO BOMBACI	XI

I. Die Volksliteratur

1. Observations préliminaires, par PERTEV NAILİ BORATAV	1
2. L'épopée et la "hikāye", par PERTEV NAILİ BORATAV	11
3. Le conte et la légende, par PERTEV NAILİ BORATAV	44
4. Les proverbes, par PERTEV NAILİ BORATAV	67
5. Les devinettes, par PERTEV NAILİ BORATAV et İLHAN BAŞGÖZ	77
6. La poésie folklorique, par PERTEV NAILİ BORATAV	90
7. La littérature des 'āşiq, par PERTEV NAILİ BORATAV	129
8. Das Volksschauspiel von HELGA UPLEGGER	147

II. Die türkische Literatur der älteren Zeit

1. Alttürkische Schreibkultur und Druckerei von ANNEMARIE VON GABAIN	171
2. La littérature épigraphique turque ancienne, par LOUIS BAZIN	192
3. Die alttürkische Literatur von ANNEMARIE VON GABAIN	211
4. Die komanische Literatur von ANNEMARIE VON GABAIN	243

III. La métrique 'arüz dans la poésie turque, par M. FUAD KÖPEÜLÜ 252

IV. Die türkischen Literaturen außerhalb der Türkei nach der Islamisierung

1. La littérature turque de l'époque des Karakhanides, par AHMET CAFEROĞLU	267
2. Die kiptschakische Literatur von JÁNOS ECKMANN	
a) Die Literatur von Chwarezm und der Goldenen Horde	275
b) Die mamluk-kiptschakische Literatur	296
3. Die tschaghataische Literatur von JÁNOS ECKMANN	304

V. Die Literatur der osmanischen Zeit

1. Die altosmanische Literatur von WALTHER BJÖRKMAN	403
2. Die klassisch-osmanische Literatur von WALTHER BJÖRKMAN	427
3. La littérature moderne de Turquie, par KENAN AKYÜZ (mit einer Bibliographie von HANS MÜLLER, S. 625—634)	465

VI. Die neuere Literatur der türkischen Völker außerhalb der Türkei

1. Die aserbeidschanische Literatur von AHMET CAFIROĞLU	635
2. Die nachtschaghataische Literatur	
a) Die usbekische und neu-ugurische Literatur von JOHANNES BENZING	700
b) Die türkmenische Literatur von JOHANNES BENZING	721
c) La littérature kazakh	741
Annexe I: La littérature kirghiz	760
Annexe II: La littérature karakalpak	761
d) La littérature des Tatars de Kazan, par A. BATTAL-TAYMAS	762
Annexe: La littérature başqort	778
e) La littérature des peuples turcs du Caucase du Nord, par ABDÜLKADİR İNAN	779
f) La littérature des Tatars de Crimée, par A. BATTAL-TAYMAS	785

VII. Die Literatur der nichtislamischen Türken

1. Die karaimische Literatur von ANANIASZ ZAJĄCZKOWSKI	793
2. La littérature arméno-kiptchak, par JEAN DENY et EDWARD TRYJARSKI	801
3. La littérature arméno-turque, par H. BERBERIAN	809
4. Die karamanische Literatur von JÁNOS ECKMANN	819
5. Die gagausische Literatur von GERHARD DOERFER	835
6. Die tschuwaschische Literatur von JOHANNES BENZING	841
7. Die Literatur der Türken Südsibiriens von GERHARD DOERFER	862
8. Die jakutische Literatur von STANISŁAW KALUŻYŃSKI	886

XIII. Zur Umschrift und Namensetzung

Zusätzliche Bemerkungen nebst bibliographischem Nachtrag von H. WILFRID BRANDS 896

Index, par PERTEV NAILI BORATAV 911

PRAEFATIO

Plus quinquennium est, cum volumen primum Philologiae Turcicae *Fundamentorum* in publicum prodiit. Nunc demum alterum emitti potest opere variis casibus aliquamdiu impedito. Nam vita excesserunt viri doctissimi Meeddud Mansuroglu, impigerrimus operis socius, et Jean Deny, administrator honorarius, qui consilio corporis edendi causa constituto praesederat, e societate autem huius tanti operis, cuius ipse auctor extiterat, discessit Ahmed Zeki Velidi professor Constantinopolitanus. Qua de causa in collegium eorum, qui *Fundamenta* edenda curant, consilio et auctoritate praesidis societatis Ancyrae Türk Tarih Kurumu duo viri doctissimi e natione Turca cooptati sunt, Tayyib Gökbilgin et Fahir İz. In locum autem Kaare Grønbech professoris Hauniensis vita defuncti successit Alessio Bombaci Italus. Denique Louis Bazin, professoris Parisini, qui primo domini Jean Deny vice functus erat, in collegium cooptati nova dignitas confirmata est.

Operae partem non modo amplissimam, verum etiam gravissimam suscepit vir doctus Pertev Naili Boratav, qui maximam partem operis administravit necnon complures commentationes laographicas sive indolem et mores singularum gentium adumbrantes ipse conscripsit.

In volumine administrando etiam vir doctus Hans Müller, in Academia Scientiarum et Litterarum custos, multum elaboravit, qui maximam partem conspectus librorum ad litteras Osmano-Turcicas spectantium composuit.

Quibus omnibus gratiae debentur aequae ac viris doctis H. Wilfrid Brands, consiliario a bibliotheca, et Heribert Horst, in universitate Moguntina privatim docenti, quorum uterque novissimas plagulas recognovit.

Gratias agimus etiam Consilio Philosophiae et Scientiarum Humanarum, cuius intercessione factum est, ut subsidia satis ampla e copiis Unitarum Nationum Educationis Scientiae Culturae Ordinis nobis subministrarentur, deinde Turcorum rei publicae moderatoribus, quod pecunia semel concessa nobis subvenerunt, tum Academiae Scientiarum et Litterarum, quod sumptuum variae suppellectilis causa faciendorum multo maiorem partem nobis suppeditavit.

Postremo habemus gratias Francisco Steiner editori et Officinae Wittichianae Darmstadiensi, quod nobis multa consilia ad artem pertinentia liberaliter dederunt et librum pereleganter impresserunt.

ÖNSÖZ

Philologiae Turcicae Fundamenta'nın birinci cildinin intişarından beri, ikinci cildin neşrinin tamamlanabildiği şu âna kadar beş seneden fazla bir zaman geçti. Eserle ilgili çalışmaları önceden kestirillemiyen türlü hâdiseler geciktirdi: çok faâl mesâ'i arkadaşlarımızdan Profesör Dr. Mecdut Mansuroğlu ile Yazı işleri Kurulumuzun Başkanı, Paris Şark Dilleri Okulunun eski Müdürü Profesör Jean Deny'nin ölümleri, ve bu büyük eserin gerçekleştirilmesi fikrini ilk ortaya atmış olan Profesör Dr. Ahmet Zeki Velidi Togan'ın çekilmesi bu cümledendir. Bu durum karşısında, bir yandan, Ankara'da Türk Tarih Kurumu Başkanının teklifi üzerine, iki Türk âliminin, Profesör Tayyib Gökbilgin ve Profesör Fahir İz'in seçilmeleriyle, öte yandan da, birinci cildin hazırlandığı sıralarda vefat etmiş olan Profesör Dr. Kaare Grønbech'in yerine Profesör Dr. Alessio Bombaci'nin vazifelendirilmesi, ve baştan beri Profesör Jean Deny'nin vekili sıfatını hâiz bulunan Profesör Louis Bazin'in aslı âza olarak katılmasıyla, Yazı işleri Kurulu takviye ve itmam edildi.

Profesör Pertev Naili Boratav'ın, yazı işlerinin yöneltmesinde en büyük payı üzerine almak ve halk edebiyatı bahislerinin mühim bir kısmını yazmak suretiyle getirdiği işbirliğinden Yazı işleri Kurulu büyük ölçüde yararlanmıştı.

Yazı işleriyle ilgili çalışmalara Mainz İlimler ve Edebiyat Akademisinin (Akademie der Wissenschaften und der Literatur) ilmî yardımcısı Dr. Hans Müller de katılmış, ve ayrıca Osmanlı — Türk 'edebiyatı bibliyografyasının büyük bir parçasını hazırlamayı üzerine almıştır.

Adları geçen bu meslekdaşlardan ve esere yazılarıyla katılan ilim adamlarından başka, basılmadan önce kitabı son defa gözden geçirmiş olan, Kütüphane Müdürü Dr. Wilfrid Brands'a ve Doçent Dr. Heribert Horst'a da teşekkürlerimizi sunmayı borç biliriz.

Eserin meydana getirilmesinde en büyük malî yardımı UNESCO fonundan „Conseil de la Philosophie et des Sciences humaines“ yapmış, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti de, bir defaya mahsus olmak üzere, tahsisât lûtf etmiştir; aynî masrafların büyük kısmı ise Mainz İlimler ve Edebiyat Akademisi tarafından deruhde edilmiştir.

Wiesbaden'deki Franz Steiner Yayınevi ile, Darmstadt'daki Wittich Basımevne de, birçok teknik tavsiye ve yardımları ve basım işlerini mükemmel bir şekilde sona erdirdikleri için teşekkürlerimizi bildiririz.